

Spis treści

WPROWADZENIE	15
Rozdział 1. CZYM I JAK ZAJMUJE SIĘ PSYCHOLOGIA SPOŁECZNA	17
1.1. Czym się zajmuje psychologia społeczna?	20
1.2. Podstawowe podejścia teoretyczne	20
1.2.1. Perspektywa poznawcza	20
1.2.2. Perspektywa motywacyjna	21
1.2.3. Perspektywa teorii uczenia się	22
1.2.4. Perspektywa społeczno-kulturowa	23
1.2.5. Perspektywa ewolucjonistyczna	24
1.3. Eksperyment i logika badań	26
1.3.1. Eksperyment	26
1.3.2. Logika programu badawczego	28
1.4. Pozostałe metody badawcze	32
1.4.1. Obserwacja	33
1.4.2. Badania korelacyjne	36
1.4.3. Modele komputerowe	38
1.4.4. Neuroobrazowanie	40
1.5. Wartość i dopełnianie się różnych metod badawczych	41
<i>Jak to się robi 1: Kto uprawia psychologię społeczną?</i>	42
1.6. Podsumowanie	43
Kluczowe pojęcia	43
Literatura uzupełniająca	43
Rozdział 2. MOTYWY SPOŁECZNE	45
2.1. Przynależność społeczna	47
2.1.1. Siła motywu przynależności	47
2.1.2. Wsparcie społeczne	48
2.1.3. Wykluczenie społeczne	50
2.2. Sprawczość i kontrola	52
2.2.1. Siła motywu	53
2.2.2. Dobroczynne efekty kontroli	54
2.2.3. Deprywacja kontroli	55
<i>Jak to się robi 2: Bezradność intelektualna w szkole</i>	58
2.3. Koło zachowań społecznych	59
2.4. Poznanie i zrozumienie	61
2.4.1. Potrzeba poznania	61
2.4.2. Potrzeba domknięcia poznawczego	62
2.4.3. Potrzeba sensu	64
2.5. Status i samoocena	66
<i>Problem 2: Jak pieniądze zmieniają ludzi?</i>	66
2.6. Relacje między motywami społecznymi	67
2.6.1. Który motyw jest najważniejszy?	67
<i>Teoria 2: Punktowość i przedziałowość jako strategie wyboru celów</i>	68
2.6.2. Zastępowalność motywów	68
2.7. Podsumowanie	70
Kluczowe pojęcia	71
Literatura uzupełniająca	71

Rozdział 3. POZNANIE SPOŁECZNE	72
3.1. Wiedza o świecie społecznym	73
3.1.1. Struktury wiedzy: schematy, skrypty i teorie	73
3.1.2. Kiedy struktury są używane?	74
3.1.3. Procesy automatyczne i kontrolowane	77
Jak to się robi 3: Prymowanie	78
3.2. Spostrzeganie świata społecznego	80
3.2.1. Selektywność	80
3.2.2. Interpretacja znaczenia	80
3.2.3. Pamięć	81
3.2.4. Regulacja zachowania	83
3.3. Wpływ kontekstu na sądy	84
3.3.1. Wyrazistość	84
3.3.2. Kontrast i asymilacja	84
3.3.3. Wpływ stanów emocjonalnych	86
3.3.4. Ucieleśnienie	87
Problem 3: Co jest piękne?	89
3.4. Heurystyki formułowania sądów	89
3.4.1. Heurystyki jako zastępniki	92
3.4.2. Heurystyki jako adaptacje	93
Teoria 3: System impulsywny i refleksyjny	95
3.5. Podsumowanie	95
Kluczowe pojęcia	96
Literatura uzupełniająca	96
Rozdział 4. PRZEKONANIA SPOŁECZNE	97
4.1. Przekonania a rzeczywistość	97
4.2. Poglądy na naturę ludzką	98
4.2.1. Zaufanie społeczne	99
4.2.2. Cynizm	102
4.2.3. Przekonania o stałości cech ludzkich	104
Problem 4: Czy makiawelizm jest skuteczny?	106
4.3. Przekonania o świecie społecznym	107
4.3.1. Autorytaryzm	107
4.3.2. Orientacja na dominację społeczną	109
4.3.3. Wiara w sprawiedliwość świata	110
4.3.4. Legitymizacja porządku społecznego	111
Jak to się robi 4: Dlaczego Polacy narzekają?	114
4.4. Poglądy polityczne	116
4.4.1. Liberalizm – konserwatyzm	116
4.4.2. Wymiar tożsamościowy i ekonomiczny	119
4.4.3. Nacjonalizm i patriotyzm	120
Teoria 4: Teoria opanowywania trwogi	120
4.5. Podsumowanie	122
Kluczowe pojęcia	123
Literatura uzupełniająca	123
Rozdział 5. SPOSTRZEGANIE OSÓB	124
5.1. Hierarchia znaczeń zachowania	124
5.1.1. Pionowe znaczenia zachowań	125
5.1.2. Poziome znaczenia zachowań	127
5.1.3. Sprawczość i wspólnotowość	127
5.2. Procesy automatyczne	130

5.2.1. Wnioski z twarzy	131
5.2.2. Wnioski z zachowania ekspresyjnego	132
5.2.3. Wnioski z zachowania celowego	132
Problem 5: Co wypisane jest na twarzy?	133
5.3. Procesy kontrolowane	134
5.3.1. Klasyczne modele atrybucji	134
5.3.2. Deformacje procesu atrybucji	136
Jak się to robi 5: Oceny trafności spostrzegania osób	140
5.4. Ocenianie ludzi	141
5.4.1. Oceny automatyczne	141
5.4.2. Oddolna integracja danych	142
5.4.3. Tendencyjne sprawdzanie hipotez	145
Teoria 5: Automatyczne połączenie spostrzegania z działaniem	147
5.5. Podsumowanie	148
Kluczowe pojęcia	148
Literatura uzupełniająca	149
Rozdział 6. SPOSTRZEGANIE SIEBIE	150
6.1. Treści zawarte w ja	150
6.1.1. Autoschematy	151
6.1.2. Ja realne, idealne i powinnościowe	152
6.1.3. Spostrzeganie siebie a innych	153
Jak to się robi 6: Różnice w rozumieniu cech własnych i cudzych	154
6.2. Geneza: skąd się bierze ja?	155
6.2.1. Wnioski z własnego zachowania	155
6.2.2. Porównania społeczne	155
6.2.3. Kultura: ja niezależne i współzależne	156
6.3. Funkcje: po co mamy ja?	158
6.3.1. Negocjowanie tożsamości	158
6.3.2. Symulacja psychiki innych	159
6.3.3. Samokontrola	159
6.3.4. Regulacja zachowania celowego	162
Problem 6: Dlaczego ludzie oglądają telewizję?	164
6.4. Taktyki autoprezentacji	165
6.4.1. Taktyki obronne	166
6.4.2. Taktyki asertywne	169
6.5. Skutki autoprezentacji	171
Teoria 6: Obserwacyjna samokontrola zachowania	172
6.6. Podsumowanie	173
Kluczowe pojęcia	173
Literatura uzupełniająca	174
Rozdział 7. SAMOOCENA	175
7.1. Samoocena jako cecha	176
7.1.1. Wyznaczniki samooceny	177
7.1.2. Korelaty i konsekwencje samooceny	178
7.1.3. Ciemne strony wysokiej samooceny	179
7.2. Mechanizmy podbudowywania samooceny	180
7.2.1. Pochlebne sądy o sobie	180
Problem 7: Dążenie do pozytywności czy do zgodności?	183
7.2.2. Porównania i relacje społeczne	184
7.2.3. Dysonans poznawczy	186
7.2.4. Autoafirmacja	186

7.3. Samoocena jako motyw	187
7.3.1. Włączanie i wyłączanie motywu	187
7.3.2. Regulacja samooceny	189
7.4. Funkcje samooceny	191
7.4.1. Ochrona przed lękiem	191
7.4.2. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu	192
Jak to się robi 7: Interakcje społeczne a samoocena	193
7.4.3. Wspomaganie realizacji celów	194
Teoria 7: Teoria dysonansu poznawczego	196
7.5. Podsumowanie	198
Kluczowe pojęcia	199
Literatura uzupełniająca	199
Rozdział 8. POSTAWY	200
8.1. Struktura i pomiar postaw	200
8.1.1. Jeden czy trzy składniki?	200
8.1.2. Postawy deklaratywne i utajone	201
Jak to się robi 8: Mierzenie postaw utajonych za pomocą IAT	203
8.2. Geneza postaw	204
8.2.1. Przekonania	204
8.2.2. Emocje	205
8.2.3. Zachowania	207
8.3. Konsekwencje postaw	208
8.3.1. Przetwarzanie informacji	208
8.3.2. Zachowanie	209
8.4. Teorie zmian postaw	213
8.4.1. Procesualny model perswazji	213
8.4.2. Teorie dwutorowości perswazji	214
Problem 8: Czy reklamy oddziałują na podświadomość?	216
8.5. Wyznaczniki zmiany postaw	217
8.5.1. Nadawca	217
8.5.2. Treść przekazu	218
8.5.3. Organizacja przekazu	220
8.5.4. Środek przekazu	221
8.5.5. Odbiorca	222
Teoria 8: Teoria autopercepcji	223
8.6. Podsumowanie	224
Kluczowe pojęcia	224
Literatura uzupełniająca	224
Rozdział 9. MORALNOŚĆ	225
9.1. Podstawy moralności	225
9.1.1. Sprawiedliwość	228
9.1.2. Troska i krzywda	230
9.1.3. Wspólnota	231
9.1.4. Autorytet i władza	232
Jak to się robi 9: Zjawisko Lady Makbet	233
9.1.5. Czystość	234
9.2. Oceny moralne	234
9.2.1. Model racjonalistyczny	234
9.2.2. Model intuicjonistyczny	236
9.3. Wyznaczniki postępowania moralnego	238
9.3.1. Zyski i koszty	239

9.3.2. Normy społeczne	241
9.3.3. Postępowanie innych	242
9.3.4. Status ofiary	243
Problem 9: Dlaczego dobrzy ludzie czynią zło?	244
9.4. Wartości	245
9.4.1. Struktura wartości	245
9.4.2. Wpływ wartości na sądy i zachowanie	246
9.5. Podsumowanie	248
Teoria 9: Teoria sprawiedliwości proporcjonalnej	248
Kluczowe pojęcia	249
Literatura uzupełniająca	249
Rozdział 10. SZCZĘŚCIE	250
10.1. Reguły wartościowania zdarzeń	251
10.1.1. Reguła kontekstu	251
10.1.2. Reguła adaptacji	253
10.1.3. Zło jest silniejsze od dobra	255
10.1.4. Reguła dystansu	256
10.1.5. Reguła asymetrii czasowej	257
Jak to się robi 10: Szczęście Polaków	258
10.2. Wyznaczniki szczęścia	259
10.2.1. Osobowość	259
10.2.2. Warunki zewnętrzne	260
10.2.3. Własne działania	262
10.3. Maksymalizacja szczęścia	263
10.3.1. Relacje z ludźmi	263
10.3.2. Zaradność i realizacja celów	264
10.3.3. Optymizm i zamartwianie się	265
10.3.4. Ciało i duchowość	266
Problem 10: Czy ludzie potrafią przewidywać swoje szczęście?	267
10.4. Konsekwencje szczęścia	268
10.4.1. Relacje społeczne	268
10.4.2. Stan zdrowia	269
10.4.3. Sukcesy życiowe	270
10.5. Natura szczęścia	271
10.5.1. Odgórna czy oddolna natura satysfakcji	271
10.5.2. Cebulowa teoria szczęścia	272
10.5.3. Afekt pozytywny i negatywny	272
10.5.4. Afektywne i poznawcze składniki dobrostanu	273
Teoria 10: Teoria perspektywy	273
10.6. Podsumowanie	274
Kluczowe pojęcia	274
Literatura uzupełniająca	275
Rozdział 11. WPŁYW SPOŁECZNY	276
11.1. Przejawy wpływu społecznego	276
11.1.1. Naśladownictwo	276
11.1.2. Konformizm	277
11.1.3. Posłuszeństwo autorytetom	279
Jak to się robi 11: Zaraźliwość samobójstw	281
11.2. Mechanizmy wywierania wpływu	282
11.2.1. Zaangażowanie	282
11.2.2. Słuszność	283

11.2.3. Lubienie	284
11.2.4. Wzajemność	286
11.2.5. Niedostępność	288
Problem 11: Dlaczego tak różne psychoterapie są skuteczne?	289
11.3. Techniki manipulacji społecznych	290
11.3.1. Stopa w drzwiach	290
11.3.2. Drzwiami w twarz	291
11.3.3. Niska piłka	292
11.3.4. „A to nie wszystko”	293
11.3.5. Huśtawka emocjonalna	294
11.3.6. Uwikłanie w dialog	294
11.3.7. Kłamstwo i projekcja	295
11.4. Obrona przed wpływem innych	296
11.4.1. Asertywność	296
11.4.2. Przerwanie automatyzmów	296
11.5. Podsumowanie	297
Teoria 11: Teoria wpływu społecznego	298
Kluczowe pojęcia	299
Literatura uzupełniająca	300
Rozdział 12. ATRAKCYJNOŚĆ	301
12.1. Atrakcyjność fizyczna	301
12.1.1. Czy kryteria urody są uniwersalne?	301
12.1.2. Od czego zależy piękno twarzy	303
12.1.3. Od czego zależy piękno ciała	304
Problem 12: Czy oglądanie modelek szkodzi?	306
12.1.4. Czasowe zmiany atrakcyjności	307
12.1.5. Czy piękne jest dobre?	307
12.2. Teorie atrakcyjności	310
12.2.1. Teoria kar i nagród	310
12.2.2. Teorie zgodności	311
12.2.3. Bezwiedny egotyzm	311
12.3. Wyznaczniki atrakcyjności	312
12.3.1. Częstość kontaktów	313
12.3.2. Zalety	314
12.3.3. Podobieństwo	315
12.3.4. Mimikra i koordynacja	317
Jak to się robi 12: Koordynacja i lubienie	318
12.3.5. Działania na rzecz interesu	319
12.4. Następstwa atrakcyjności	321
12.4.1. Reakcje emocjonalne	321
Teoria 12: Teoria równowagi	322
12.4.2. Sądy i oceny	322
12.4.3. Zachowania	324
12.5. Podsumowanie	324
Kluczowe pojęcia	324
Literatura uzupełniająca	324
Rozdział 13. Miłość	325
13.1. Strategie doboru partnera heteroseksualnego	325
13.1.1. Czego mężczyźni chcą od kobiet	326
13.1.2. Czego kobiety chcą od mężczyzn	330
13.2. Przywiązanie	332

13.2.1. Style przywiązania	332
13.2.2. Wymiary przywiązania	334
Jak to się robi 13: Eksperymentalne badanie miłości	335
13.3. Składniki miłości	336
13.3.1. Intymność	337
13.3.2. Namienność	338
13.3.3. Zobowiązanie	339
13.4. Dynamika bliskiego związku	341
13.4.1. Zakochanie	342
13.4.2. Romantyczne początki	343
13.4.3. Miłość kompletna	344
13.4.4. Miłość przyjacielska	345
Problem 13: Jak ludzie reagują na niezadowolenie	346
13.4.5. Związek pusty	347
13.4.6. Rozpad	348
Teoria 13: Teoria transferu pobudzenia	348
13.5. Podsumowanie	349
Kluczowe pojęcia	349
Literatura uzupełniająca	349
Rozdział 14. PROSPOŁECZNOŚĆ	350
14.1. Skąd się bierze dobro: teorie prospołeczności	350
14.1.1. Decyzyjny model interwencji kryzysowej	350
14.1.2. Teorie pobudzenia	353
14.1.3. Teorie norm	356
14.1.4. Prospołeczność jako adaptacja	357
Jak to się robi 14: Dwie motywacje do pomagania	361
14.2. Wyznaczniki pomagania	362
14.2.1. Obecność i postępowanie innych	362
14.2.2. Biorca pomocy	363
14.2.3. Dawca pomocy	364
14.2.4. Relacje między biorcą i dawcą	366
Problem 14: Czy człowiek jest z natury egoistą?	368
14.3. Następstwa pomagania	370
14.3.1. Biorca pomocy	370
14.3.2. Dawca pomocy	371
Teoria 14: Podstawowe typy relacji społecznych	372
14.4. Podsumowanie	374
Kluczowe pojęcia	374
Literatura uzupełniająca	374
Rozdział 15. AGRESJA	375
15.1. Skąd się bierze zło: teorie agresji	376
15.1.1. Agresja jako adaptacja	376
15.1.2. Agresja jako skutek frustracji	377
15.1.3. Agresja jako skutek uczenia się	380
15.1.4. Ogólny Model Agresji	382
15.2. Indywidualne wyznaczniki agresji	383
15.2.1. Agresywność jako cecha	383
15.2.2. Cechy osobowości	383
15.2.3. Płeć	384
15.3. Sytuacyjne wyznaczniki agresji	385
15.3.1. Prowokacja	385

15.3.2. Pobudzenie emocjonalne	386
15.3.3. Przemoc w mass mediach	388
Problem 15: Czy media mówią prawdę o agresji w mediach?	389
15.3.4. Normy i oczekiwania społeczne	389
15.3.5. Alkohol	390
15.4. Kontrola agresji	393
15.4.1. <i>Katharsis</i> , czyli oczyszczenie	393
15.4.2. Kary	395
Jak to się robi 15: Zwalczanie przemocy w szkole	396
15.4.3. Złożone interwencje psychologiczne	397
Teoria 15: Teoria społecznego uczenia się	397
15.5. Podsumowanie	398
Kluczowe pojęcia	399
Literatura uzupełniająca	399
Rozdział 16. KONFLIKT SPOŁECZNY	400
16.1. Struktura konfliktu	400
16.1.1. Interesy własne i cudze	400
16.1.2. Rodzaje zachowania w konflikcie	401
16.1.3. Gry o sumie zerowej	402
16.1.4. Gry o sumie niezerowej	403
16.1.5. Orientacje społeczne	405
Jak to się robi 16: Pomiar orientacji społecznych	407
16.2. Procesy eskalacji konfliktu	407
16.2.1. Procesy poznawcze	408
16.2.2. Emocje i motywy	410
16.2.3. Nieciągłość grupowa	412
16.3. Bariery	413
16.3.1. Bariery komunikacyjne	413
16.3.2. Bariery kulturowe	414
Problem 16: Co jest lepsze – współpraca czy rywalizacja?	415
16.4. Negocjacje	416
16.4.1. Przetarg pozycyjny	416
16.4.2. Negocjacje integracyjne	419
16.4.3. Mediacje w konflikcie	421
16.5. Podsumowanie	423
Kluczowe pojęcia	424
Literatura uzupełniająca	424
Rozdział 17. WŁADZA	425
17.1. Wyłanianie się hierarchii władzy	426
17.1.1. Podstawy władzy	427
17.1.2. Jak się wyłania hierarchia władzy	428
17.1.3. Kto zdobywa władzę?	429
17.2. Jak władza zmienia ludzi	431
Jak się to robi 17: Wpływ władzy na nastrój i samoocenę	433
17.2.1. Afektywne konsekwencje władzy	433
17.2.2. Poznawcze konsekwencje władzy	434
17.2.3. Behawioralne konsekwencje władzy	436
17.2.4. Społeczne konsekwencje władzy	438
17.2.5. Od czego zależy siła efektów władzy?	439
17.3. Natura władzy	441
17.3.1. Komplementarność pozycji władzy	441

17.3.2. Samowzmacnianie władzy	442
17.3.3. Społeczne funkcje władzy	443
17.3.4. Władza społeczna i osobista	444
Problem 17: Czy władza deprawuje?	445
17.4. Przywództwo	445
17.4.1. Style kierowania	445
17.4.2. Skuteczność różnych stylów kierowania	447
Teoria 17: Teoria reaktancji	448
17.5. Podsumowanie	449
Kluczowe pojęcia	449
Literatura uzupełniająca	449
Rozdział 18. GRUPA SPOŁECZNA	450
18.1. Struktura grupy	450
18.1.1. Tożsamość grupowa	451
18.1.2. Normy grupowe	454
18.1.3. Hierarchia statusu	455
Problem 18: Po czym rozpoznajemy status?	457
18.1.4. Spójność grupy	457
18.2. Dynamika grupowa	459
18.2.1. Społeczne podzielenie rzeczywistości	459
Jak to się robi 18: Powiedzieć znaczy uwierzyć	460
18.2.2. Komunikacja	461
18.2.3. Wpływy większości i mniejszości	462
18.3. Zadaniowe funkcjonowanie grupy	464
18.3.1. Facylitacja i hamowanie społeczne	464
18.3.2. Próżniactwo społeczne	467
18.3.3. Decyzje grupowe	470
Teoria 18: Teoria autokategoryzacji	472
18.4. Podsumowanie	473
Kluczowe pojęcia	474
Literatura uzupełniająca	474
Rozdział 19. STOSUNKI MIĘDZYGRUPOWE	475
19.1. Hierarchia i antagonizm	476
19.1.1. Hierarchie międzygrupowe	476
19.1.2. Antagonizmy międzygrupowe	478
19.2. Treść stereotypów i uprzedzeń	479
19.2.1. Cztery rodzaje stereotypów grupowych	480
19.2.2. Wyznaczniki treści stereotypów	481
19.2.3. Konsekwencje treści stereotypów	483
Problem 19: Czy można być Polakiem i Europejczykiem równocześnie?	484
19.3. Źródła stereotypów i uprzedzeń	485
19.3.1. Podzielanie społeczne	485
19.3.2. Stosunki międzygrupowe	487
19.3.3. Kategoryzacje społeczne	487
19.4. Konsekwencje stereotypów i uprzedzeń	488
19.4.1. Oceny	488
19.4.2. Emocje	491
19.4.3. Zachowania międzygrupowe	492
19.4.4. Zagrożenie stereotypem	493
19.4.5. Dehumanizacja	494
Jak to się robi 19: Redukowanie uprzedzeń na Opolszczyźnie	495

19.5. Modyfikacja i kontrola uprzedzeń	496
19.5.1. Kontakt międzygrupowy	496
19.5.2. Zmiany kategoryzacji	497
Teoria 19: Teoria tożsamości społecznej	498
19.5.3. Tłumienie stereotypów	498
19.6. Podsumowanie	500
Kluczowe pojęcia	500
Literatura uzupełniająca	501
Rozdział 20. KOBIECY I MĘŻCZYŹNI	502
Jak to się robi 20: Orientacje kobiet i mężczyzn	503
20.1. Stereotypy płci	505
20.1.1. Stereotyp kobiecości	505
20.1.2. Stereotyp męskości	506
20.1.3. Asymetria stereotypów płci	507
20.1.4. Konsekwencje stereotypów płci	507
Problem 20: Skąd się bierze szklany sufit?	509
20.2. Przyczyny różnic płci	509
20.2.1. Wyjaśnienia kulturowe	509
20.2.2. Wyjaśnienia ewolucjonistyczne	512
20.2.3. Wyjaśnienia społeczno-strukturalne	512
20.3. Faktyczne różnice płci	513
20.3.1. Różnice duże: motoryka, agresja, seks	516
20.3.2. Różnice umiarkowane: komunikacja i zachowania społeczne	519
20.3.3. Różnice małe: osobowość	522
20.3.4. Kiedy różnic płci nie ma	523
20.3.5. Różnice płci – konkluzja	524
20.4. Konflikt płci	525
20.4.1. Konflikt o seks	525
20.4.2. Konflikt o uczucia	526
20.4.3. Konflikt o władzę	526
20.5. Podsumowanie	527
Kluczowe pojęcia	528
Literatura uzupełniająca	528
SŁOWNIK	529
BIBLIOGRAFIA	549
INDEKS RZECZOWY	605
INDEKS NAZWISK	614